

Załącznik 2

AUTOREFERAT

1. **Imię i nazwisko:** Agata Kucharska-Babula

2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:**

1989 – instruktor zespołów rytmiki, dyplom ukończenia sekcji rytmiki w Państwowym Liceum Muzycznym w Rzeszowie;

1995 – magister filologii polskiej, tytuł nadany przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Rzeszowie na podstawie pracy magisterskiej *Związki literatury romantyzmu z muzyką na lekcjach języka polskiego*, promotor prof. dr hab. Henryk Kurczab;

2004 – uprawnienia egzaminatora egzaminu maturalnego z języka polskiego;

2005 – tytuł nauczyciela dyplomowanego;

2007 – doktor nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa, tytuł nadany uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie na podstawie rozprawy *Integracja literatury i muzyki na lekcjach języka polskiego w ogólnokształcących szkołach muzycznych I stopnia*, promotor prof. dr hab. Maria Jędrychowska, recenzenci prof. dr hab. Barbara Kasprzakowa i prof. dr hab. Zenon Uryga.

3. **Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych i edukacyjnych:**

Od 1995 do chwili obecnej praca na stanowisku nauczyciela języka polskiego w Zespole Szkół Muzycznych nr 1 im. Karola Szymanowskiego w Rzeszowie (szkoła podstawowa, gimnazjum i liceum w Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej I i II stopnia);

1996-2004 nauczyciel fortepianu w Zespole Szkół Muzycznych nr 1 im. K. Szymanowskiego w Rzeszowie;

2000-2002 nauczyciel w Szkole Muzycznej Yamaha w Rzeszowie, prowadzenie zajęć umuzykalniających dla dzieci w wieku 1,5-7 lat *Szkraby i Muzyka* oraz *Cudowny Świat Muzyki*;

2002-2008 dyrektor Szkoły Muzycznej Yamaha w Rzeszowie;

2007-2008 praca na umowę o dzieło w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego;

2008 – do chwili obecnej praca na stanowisku adiunkta w Zakładzie Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego w Instytucie Filologii Polskiej (obecnie Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa) Uniwersytetu Rzeszowskiego.

4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki:

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Kucharska-Babula Agata, *„Grające” lektury dla młodych muzyków. O oczekiwaniach czytelniczych w ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia*, Rzeszów 2019, ISBN 978-83-7996-648-6, ss. 324.

b) omówienie celu ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Monografia *„Grające” lektury dla młodych muzyków. O oczekiwaniach czytelniczych w ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia* wyrasta z moich wieloletnich eksploracji naukowych związanych z pasją, którą darzę literaturę, muzykę oraz edukację polonistyczną i kulturową. Jako absolwentka liceum muzycznego i filologii polskiej staram się łączyć obie interesujące mnie dziedziny sztuki, a także wskazuję (m. in. za Henrykiem Kurczabem, Wiesławą Wantuch, Seweryną Wysłouch), że integracja na lekcjach języka polskiego we wszystkich etapach kształcenia jest nie tylko możliwa, ale i zasadna. Pierwsze próby badania filiacji słowno-muzycznych w utworach literackich podjęłam w pracy magisterskiej, zatytułowanej *Związki literatury romantyzmu z muzyką na lekcjach języka polskiego*. Z kolei

wydana w roku 2013 monografia *Literatura i muzyka na lekcjach języka polskiego w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej*, będąca zmodyfikowaną wersją rozprawy doktorskiej *Integracja literatury i muzyki na lekcjach języka polskiego w ogólnokształcących szkołach muzycznych I stopnia*, jest efektem nie tylko moich poszukiwań naukowych, ale także doświadczeń zdobytych podczas pracy w rzeszowskiej szkole muzycznej, w której uczę języka polskiego od roku 1995 do dzisiaj. W książce starałam się zespolicz rozważania natury teoretycznej z praktycznymi rozwiązaniami – przedstawiłam w niej modele lekcji, na których słowo spotyka się z dźwiękiem. Ten walor tomu został szczególnie doceniony zarówno przez recenzentów dysertacji doktorskiej, jak i prof. dr hab. Zofię Budrewicz w recenzji wydawniczej.

Praca w Zespole Szkół Muzycznych nr 1 im. K. Szymanowskiego w Rzeszowie oraz moja naukowa fascynacja korespondencją sztuk zaowocowały szeregiem rozpraw podejmujących kwestie pedagogiki holistycznej oraz integrowania w edukacji polonistycznej treści literackich z muzycznymi. Monografia poruszająca te problemy, zatytułowana „*Grające*” *lektury dla młodych muzyków. O oczekiwaniach czytelniczych w ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia*, stanowi efekt mojej pracy z kolejnymi rocznikami utalentowanych artystycznie uczniów szkół ponadpodstawowych (nauka w OSM II st. rozpoczyna się po 6 klasie i trwa sześć lat; jej zwieńczeniem jest dyplom z przedmiotów muzycznych oraz matura). W ciągu przeszło dwudziestu lat z uwagą przyglądałam się temu, jak ewoluują zainteresowania młodzieży i z niepokojem zauważyłam, że dzieła wpisane na listę lektur są przez nią czytane coraz mniej chętnie, a prywatne wybory literackie nastolatków od dawna nie przekładają się na obowiązek szkolny – na co zwrócili uwagę np. Anna Janus-Sitarz, Ewa Jaskółowa, Zenon Uryga, Maria Kwiatkowska-Ratajczak, Ryszard Koziółek, Zofia Zasacka. Własne doświadczenia oraz prace badawcze wymienionych autorów stały się dla mnie asumptem do namysłu nad wyborem dzieł interpretowanych podczas lekcji. Skłoniły też do refleksji metodycznej nad tym, jak zmienić podejście uczniów do lektur szkolnych, by ze chęcią studiować te dzieła i dyskutować o nich z emocjonalnym zaangażowaniem – przeżywali literaturę (na rolę przeżycia estetycznego w odbiorze sztuki wielokrotnie zwracali uwagę m. in. Stefan Szuman, Roman Ingarden, Irena Wojnar, Maria Gołaszewska, Wincenty Okoń czy Henryka Kwiatkowska).

Monografia „*Grające*” *lektury dla młodych muzyków...* zawiera próbę zdiagnozowania skali i przyczyn niechęci utalentowanej artystycznie młodzieży do utworów obowiązkowych oraz poszukuje odpowiedzi działań edukacyjnych, które mogłyby zwiększyć jej zainteresowanie dziełami literackimi omawianymi na lekcjach języka polskiego. Należy zaznaczyć, że książka stanowi pierwsze ujęcie tego zagadnienia w odniesieniu do szkół artystycznych.

Badając interesującą mnie problematykę, postanowiłam empirycznie zweryfikować preferencje czytelnicze uczniów szkół muzycznych II st. w grupie 1317 dziewcząt i chłopców z pięciu placówek edukacyjnych usytuowanych w różnych miastach Polski: Szczecinie, Toruniu, Krośnie, Krakowie oraz Rzeszowie. Przygotowany przeze mnie kwestionariusz składał się z pięciu pytań, zarówno zamkniętych, jak i otwartych. Pierwsze dotyczyły sprawdzenia, jak często w wolnym czasie uczniowie korzystają z komputerów oraz urządzeń mobilnych z dostępem do Internetu w poszukiwaniu informacji, filmów i seriali, udzielając się na portalach społecznościowych itp., z jaką częstotliwością czytają książki i słuchają muzyki; które gatunki literackie preferują, samodzielnie wybierając tytuły: książki fantastyczne, przygodowe, sensacyjne, literaturę obyczajową czy faktu, powieści historyczne, romanse, komiksy, a może poradniki lub utwory korespondujące z profilem wybranej przez nich szkoły, na przykład teksty traktujące o muzyce, kompozytorach, świecie artystów?; czy realizują wpisany w podstawę programową obowiązek lekturowy? Formułując ostatnie pytanie, miałam na celu rozpoznanie, ile dziewcząt i chłopców w poszczególnych klasach czyta książki zamieszczone w szkolnym kanonie w całości, jak liczna grupa jedynie je zaczyna, ale nie kończy, czy często się zdarza, że uczennice i uczniowie zastępują je streszczeniami, oraz jak duża grupa młodzieży poznaje problematykę dzieł dopiero na lekcjach języka polskiego. Interesujące wydało mi się również skonfrontowanie tego, czy udzielone w ankietach odpowiedzi będą od siebie odbiegać w poszczególnych klasach i w jakim zakresie są uwarunkowane płcią respondentów. Przyjęta formuła pierwszej części ankiety ułatwiła liczbowe opracowanie materiału. Pytania otwarte wymagały od uczniów wskazania interesującej ich tematyki tekstów, które chcieliby omawiać na lekcjach języka polskiego oraz przedstawienia argumentacji za lub przeciw interpretowania z polonistami książek o tematyce muzycznej. Nie zawierały żadnej podpowiedzi, dawały możliwość wyrażenia indywidualnych poglądów i refleksji, stanowiąc tym samym cenne źródło analizy jakościowej. Przeprowadzone przeze mnie badanie ma charakter wstępnego rozpoznania i należy je traktować jako wprowadzenie do pogłębionej, w przyszłości, analizy szeroko pojętej edukacji polonistycznej w szkołach muzycznych. Warto podkreślić, że podjęte przeze mnie działania mają pionierski charakter, bowiem dotychczas, być może ze względu na niszowość oraz specyfikę placówek artystycznych, szkoły scalające kształcenie ogólne z muzycznym były w badaniach dotyczących czytelnictwa pomijane.

Odpowiedzi udzielone przez młodych instrumentalistów w opracowanym przeze mnie kwestionariuszu pozwoliły mi poznać preferencje lekturowe nastolatków podobnych do tych, których sama na co dzień uczę. Miały też wpływ na przedstawioną w monografii refleksję

dotyczącą sposobów motywowania do czytania młodzieży żyjącej w ponowoczesnym świecie (na jego specyfikę zwrócili uwagę m. in. Zygmunt Bauman czy Marek Pieniążek). Wypowiedzi uzyskane w badaniu skłoniły mnie również do zastanowienia się nad tym (za Zenonem Urygą), jakie teksty powinny obecnie budować taki kanon szkolny, który zachęcałby do lektury oraz kto powinien decydować o kształcie listy dzieł obowiązkowych: literaturoznawcy, psychologowie, pedagodzy, dydaktycy, nauczyciele czy uczniowie, zdefiniowani jako podmiot edukacji?

Badania wykazały, że młodzież ze szkół muzycznych chętnie czyta utwory przedstawiające rzeczywistość im najbliższą – życie i pracę kompozytorów oraz instrumentalistów, dzieła muzyczne, problemy artystów. Aż 80% respondentów chciałoby takie lektury omawiać na lekcjach języka polskiego. Deklaracja nastolatków uświadomiła mi, że być może dobrym pomysłem byłoby uzupełnienie kanonu wpisanego w podstawę programową, obowiązującą we wszystkich szkołach, o książki szczególnie interesujące dla konkretnej grupy uczniów, mających indywidualne upodobania czytelnicze. Cenne okazałyby się lektury bliskie ich codzienności, przedstawiające świat, w którym sami egzystują – spójne z doświadczeniem, o którym pisali m. in. Anna Burzyńska, Jan Polakowski, Barbara Myrdzik, Anna Janus-Sitarz, Zofia Budrewicz. Uwzględniając opinie uczniów, jak i sądy badaczy, w książce „*Grające*” *lektury dla młodych muzyków...* podjęłam próbę przedstawienia autorskiej propozycji wprowadzenia na listy książek omawianych w OSM II st. – poza kanonem obowiązującym we wszystkich placówkach edukacyjnych – także „grających” lektur. Wybrane przeze mnie teksty (są to m.in. *Echa muzyczne* Bolesława Prusa, *Sonata Kreutzerowska* Lwa Tołstoja, *Cudzoziemka* Marii Kuncewiczowej, *Mefisto-Walc* Jarosława Iwaszkiewicza, *Traktat o łuskaniu fasoli* Wiesława Myśliwskiego, *Moje życie z Mozartem* Érica-Emmanuela Schmitta, *Kontrabasista* Patricka Süskinda, *Poczwarka* Doroty Terakowskiej, *Nokturny* Kazuo Ishiguro) traktuję jako inspirację dla polonistów, pragnących integrować na lekcjach literaturę z muzyką, by poprzez dzieła bliskie doświadczeniu młodych instrumentalistów podsycać zainteresowania czytelnicze uczniów.

Terminem „grające” lektury określiłam utwory, których treść pobudza wyobraźnię muzyczną i sprawia, że niejako słyszy się w nich melodię, przestrzeń audialną (o czym pisał np. Oliver Sacks w *Muzykofilii*). Ich bohaterami pisarze uczynili instrumentalistów opowiadających o pracy nad interpretacją utworów i mierzeniu się z subtelną materią dźwięków, artystów mających skomplikowane życiorysy, przeżywających rozterki trudne do zrozumienia przez ludzi nieuprawiających tego zawodu – ale czytelne dla adeptów sztuki. To także te dzieła literackie, w których muzyka stanowi przedmiot opisu, jest uwikłana w fabułę,

dookreśla postaci i przemawia w ich imieniu, gdy słowa nie wystarczają do przekazania emocji, uczuć, przeżyć. W proponowanych przeze mnie tekstach obecna jest wprawdzie terminologia fachowa ale pozostaje w sposób przystępny włączona w tok narracji.

Muzyczny styl odbioru (określenie użyte za Aleksandrą Reimann) wybranych przeze mnie książek zakłada dwutorowość ich interpretacji: tryb linearny – skoncentrowany wokół problematyki dzieł, ich fabuł, bohaterów, narracji itp. oraz tryb równoległy – skupiony na badaniu wszelkich przejawów muzyczności tekstu, muzycznych interpretantów oraz intertekstów. Dokonując systematyzacji tych zagadnień, przyjąłam za Andrzejem Hejmejem trzy obszary obecności filiacji słowno-muzycznych w dziełach literackich: muzyczność pierwszą, wynikającą z brzmieniowego ukształtowania tekstu, analizowaną m. in. przez Kazimierza Wóycickiego, Jerzego Skarbowskiego, Michała Bristigera, muzyczność drugą – wyrażoną *expressis verbis* (opisy muzyki w utworach literackich badali np. Konrad Górski, Michał Głowiński, Józef Opalski) oraz muzyczność trzecią – odnoszącą się do formalnej warstwy dzieła literackiego czerpiącego inspirację z konstrukcji utworu muzycznego (o tym aspekcie muzyczności można przeczytać m. in. w pracach Ewy Wiegandt, Lecha Ludorowskiego, Bohdana Pocięja, Beaty K. Obsulewicz).

Ponieważ najszerszej reprezentowany w wybranych przeze mnie „grających” lekturach jest drugi typ, skoncentrowałam się na sposobach tematyzowania muzyki, gdy jest ona uwikłana w fabułę, stanowi bezpośredni przedmiot wypowiedzi, oddziałuje na losy bohaterów lub występuje w dziele jako metafora czy symbol. Tryb równoległy interpretacji lektur skalających słowo z przestrzenią brzmieniową starałam się połączyć z trybem linearnym, by wydobyć z proponowanych tekstów tematykę interesującą dla uczniów ogólnokształcących szkół muzycznych. Inspirując się odpowiedziami udzielonymi przez młodzież podczas opisanego wcześniej badania, przedmiotem moich egzemplifikacji uczyniłam przedstawione w „grających” lekturach kreacje artystów muzyków, muzykę ukazaną jako źródło przeżyć, wyobrażenia postaci szczególnie wrażliwych na pejzaż dźwiękowy, eskapistyczną funkcję muzyki, motyw muzyki warunkującej miłość, opis szczególnej więzi łączącej wykonawców z instrumentami muzycznymi, wreszcie muzykę występującą w funkcji metafory bądź symbolu.

Pamiętając o tym, że w szkole istotna jest nie tylko treść utworów, ale i sposób, w jaki staramy się ją przybliżyć, uwzględniłam opracowania dotyczące naurodydaktyki Joachima Bauera, Jespera Juula, Kena Robinsona, Lou Aronica, Manfreda Spitzera, Johna Adaira, Marzeny Żylińskiej czy Marka Kaczmarzyka, omawiające sposoby komunikowania się z nowym pokoleniem uczniów – „cyfrowych tubylców” (termin Marca Prensky’ego), budzenia motywacji wewnętrznej do czytania (o sposobach jej kształtowania pisali np. Mariola Łąguna,

Abraham Harold Maslow, Zofia Zasacka, Manfred Spritz, Alan Loy McGinnis, Zofia Agnieszka Kłakówna, Maria Jędrychowska, Zenon Uryga). Z przestrzeni uniwersyteckiej postanowiłam natomiast przenieść na grunt szkolny oraz uznać za najbardziej odpowiednie w akcie interpretowania lektur o filiacjach słowno-muzycznych zwłaszcza dwie metodologie: hermeneutykę (jej istotę przybliżają m. in. Hans-Georg Gadamer, Paul Ricoeur, Barbara Myrdzik) i intertekstualność (definiowaną przez Julię Kristevę, Michała Bachtina, Stanisława Balbusa, Michała Głowińskiego). Pierwsza pozwala na wejście ucznia w rolę „partnera rozmowy hermeneutycznej” (jak dowodzili np. Barbara Myrdzik, Anna Janus-Sitarz, Anna Pilch, Michał Paweł Markowski, Ryszard Handke), który ma prawo rozumieć tekst inaczej. Hermeneutyczny model interpretacji prowadzi do poznania samego siebie, co jest szczególnie cenne dla nastolatków poszukujących tożsamości, kształtujących własny system wartości. Ideą odczytań hermeneutycznych, na co wskazują wszyscy autorzy, nie jest przedstawienie jednej, ostatecznej interpretacji tekstu, ale podjęcie z nim dialogu, przedstawienie kilku alternatyw jego rozumienia, czasami odkrycie jego polisemiczności. Takie badanie utworu literackiego rozwija wyobraźnię uczniów, domaga się pogłębiania kompetencji czytelniczych i kulturowych, a także sprzyja „oswojeniu ze światem” (Zofia Mitosek).

Metodologii opartej na przekonaniu o intertekstualności tekstu literackiego nie sposób natomiast pominąć w książce o „grających” lekturach ze względu na specyfikę proponowanych w niej dzieł o filiacjach słowno-muzycznych. Ich charakter przesądza bowiem o trybie lektury, narzucając optykę intertekstualną (na co wskazywali m. in. Stanisław Balbus, Michał Głowiński, Henryk Markiewicz, Ryszard Nycz, Andrzej Hejmej i Aleksandra Reimann). Muzyczny intertekst ujawnia się w nich jako *explicite* (cytat muzyczny) bądź *implicite* (opis kompozycji muzycznej), czasem pochodzi z innej sztuki i jest poddany rekontekstualizacji, implikuje temat bądź ma, jak tłumaczy Andrzej Hejmej, charakter konkluzywny. Za każdym razem, aby go odnaleźć, potrzebna jest jednak wnikliwa lektura dzieła (a nie jego streszczenia) oraz znajomość tekstów reprezentujących różne dziedziny sztuki, co bez wątpienia motywuje młodzież nie tylko do czytania, ale również poznawania kultury, tradycji, wzbogacania własnej erudycji – w edukacji polonistycznej to niezwykle cenne. Prezentując założenia hermeneutyki oraz intertekstualności, skoncentrowałam się w monografii na zastosowaniu owych metodologii w szkole i dopasowaniu ich do możliwości percepcyjnych uczniów, a także przedstawiłam propozycje interpretowania w oparciu o nie wybranych „grających” lektur.

Główną intencją mojej książki jest wyjście naprzeciw wyrażonym w kwestionariuszach oraz rozmowach indywidualnych postulatami uczniów i polonistów z placówek o profilu artystycznym. Jak wynika bowiem z mojego badania, brakuje opracowań metodycznych,

których celem byłoby zastanowienie się nad istotą edukacji polonistycznej w ogólnokształcących szkołach muzycznych. Wydaje się, że problematyka monografii może być interesująca również dla studentów, przygotowujących się do pracy z młodzieżą oraz osób, które decydują o kształcie listy lektur. Zasygnalizowane w tomie „*Grające*” lektury dla młodych muzyków... zagadnienia mogą stanowić wstęp do dyskusji o bardziej zindywidualizowanym podejściu do edukacji. Ogólnokształcących szkół muzycznych w naszym kraju jest niemało, dlatego warto się w końcu przyjrzeć ich specyfice, wyjść naprzeciw oczekiwaniom utalentowanej młodzieży, a uczącym w nich polonistom stworzyć komfort pracy. Wszak to absolwenci tych właśnie placówek za parę lat będą tworzyć elitę kulturalną naszego kraju.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

a) informacje ogólne:

Początki mojej ścieżki zawodowej sięgają roku 1995, kiedy to objęłam posadę nauczyciela języka polskiego w Zespole Szkół Muzycznych nr 1 im. K. Szymanowskiego w Rzeszowie. Od roku 2008 jestem zatrudniona także w Uniwersytecie Rzeszowskim jako adiunkt w Zakładzie Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego. W swojej pracy naukowo-badawczej staram się łączyć teorię z praktyką – studentom przekazuję wiedzę wynikającą z moich codziennych doświadczeń polonisty, do szkoły zaś przenoszę innowacje metodyczne i metodologię poznawaną w toku eksploracji naukowych, zarówno tych indywidualnych, jak i dokonywanych wspólnie ze studentami. Od wielu lat pełnię funkcję kierownika i opiekuna praktyk, podczas których pomagam przyszłym nauczycielom tworzyć koncepcje lekcji, wskazuję mocne strony oraz zwracam uwagę na błędy wymagające poprawy. Przywiązuję wagę nie tylko do merytoryki przeprowadzonych przez nich zajęć, ale również umiejętność komunikacji z młodzieżą. Chętnie zapraszam przyszłych nauczycieli na lekcje do swojej szkoły, organizuję w niej także spotkania ze studentami z zagranicy uczestniczącymi w programie „Erasmus Plus”. Z uczniami jestem częstym gościem na wykładach, prelekcjach oraz warsztatach organizowanych przez Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Moja działalność naukowo-badawcza jest też związana z pełnieniem przeze mnie funkcji opiekuna Sekcji Dydaktyków Koła Naukowego Polonistów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Jego członkowie podejmują wiele inicjatyw o charakterze naukowym, na przykład włączając się w

organizację konferencji ogólnopolskich, prowadząc warsztaty dla dzieci i młodzieży (m. in. „Animuj, baw się i tańcz”, w ramach zadania publicznego pn. „LIDER – Lokalne Inicjatywy Drogą Efektywnego Rozwoju” we współpracy ze Stowarzyszeniem Inspiracji i Rozwoju „Perspektywa”), czy uczestnicząc w Uniwersyteckim Forum Maturzystów w ramach Festiwalu Kół Naukowych.

Jestem członkiem Rady Redakcyjnej czasopisma „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Dydaktyka” (od roku 2015 nosi ono nazwę „Dydaktyka Polonistyczna”), zaś w latach poprzednich zasiadałam w Komisji Rekrutacyjnej, Radzie Instytutu, byłam też członkiem Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia, recenzentem prac magisterskich i licencjatów. Współorganizowałam trzy konferencje naukowe, podczas których dyskutowano zagadnienia związane z integrowaniem treści w edukacji polonistycznej oraz omawiano problemy dotyczące czytelnictwa młodzieży; uczestniczę w organizacji cyklicznej imprezy o charakterze naukowym – „Tydzień Polonistów”. Prowadzę zajęcia dla studentów polonistyki, dziennikarstwa, logopedii i anglistyki, a także na podyplomowych studiach kwalifikacyjnych (Nauczanie języka polskiego jako obcego). Współpracuję także z Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Polaków z Zagranicy i Cudzoziemców „Polonus” oraz z Rzeszowskim Oddziałem Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

b) omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Przedmiotem moich zainteresowań naukowych jest edukacja polonistyczna i kulturowa młodzieży, a także diagnoza oraz analiza przemian współczesnej dydaktyki, badanie filiacji słowno-muzycznych, muzyczności dzieł literackich, literackości muzyki, możliwości integrowania sztuk na lekcjach języka polskiego oraz interdyscyplinarność w zakresie interpretowania tekstów kultury. Ta pasja znalazła odzwierciedlenie w opublikowanej w roku 2013 książce *Literatura i muzyka na lekcjach języka polskiego w klasach 4 – 6 szkoły podstawowej*, zrecenzowanej przez prof. dr hab. Zofię Budrewicz, monografii redagowanej pt. *Integracja wczoraj i dziś w kształceniu polonistycznym* oraz wielu artykułach naukowych, opublikowanych w czasopismach i monografiach wieloautorskich.

W pierwszej z wymienionych dysertacji przedstawiłam zagadnienie integracji polonistycznej w ujęciu historycznym i współczesnym, podjęłam próbę dowiedzenia, że nauczanie holistyczne i scalające treści różnych sztuk na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej jest niezwykle cenne – ale pod warunkiem, że przebiega w zgodzie z określonymi

zasadami, znajduje uzasadnienie w tekście i z niego wynika. W książce przywołałam różnorodne aspekty psychologiczne dotyczące percepcji sztuk przez dzieci i młodzież, a także omówiłam rolę przeżycia estetycznego w odbiorze literatury i muzyki. Wskazałam podobieństwa łączące słowo i dźwięk na poziomie tworzywa, omówiłam istotę różnych odmian muzyczności literatury i literackości muzyki. Na koniec zaproponowałam kilka autorskich modeli lekcji, które stanowią propozycję integrowania literatury i muzyki na zajęciach z języka polskiego w klasach 4-6 szkoły podstawowej. W książce wykorzystałam obszernie fragmenty rozprawy doktorskiej, znalazły się w niej także wnioski prezentowane we wcześniej publikowanych artykułach naukowych. Monografia *Integracja wczoraj i dziś w kształceniu polonistycznym* zawiera szereg istotnych prac autorów tej miary co: Henryk Kurczab, Wiesława Wantuch, Stanisław Bortnowskiego. Omawiają one tematykę oscylującą np. wokół istoty scalania na lekcjach języka polskiego różnych typów szkół utworów literackich z muzyką, malarstwem, filmem czy historią.

Obecnie przygotowuję do druku dwie monografie wieloautorskie. *Życie bez miłości jest (nie)możliwe* zawiera interesujące refleksje naukowców z dziedziny językoznawstwa, literaturoznawstwa, metodyki, pedagogiki i psychologii (m. in. Haliny Zgólkowej, Tadeusza Zgółki, Kazimierza Ożoga, Zbigniewa Trzaskowskiego, Bernadety Niesporek-Szamburskiej, Danuty Łazarskiej, Danuty Krzyżyk, Włodzimierza Torunia, Alicji Jakubowskiej-Ożóg, Grażyny Lasoń-Kochańskiej, Jolanty Fiszbak). Prace te dotyczą uczuć i ich postrzegania przez ludzi żyjących przed wiekami i współcześnie, obrazu miłości w różnych tekstach kultury, a także uzasadniania podejmowanej tematyki w edukacji polonistycznej na różnych szczeblach kształcenia. Z kolei tom *Lektura wobec wyzwań współczesności* prezentuje efekty naukowych eksploracji nie tylko utytułowanych badaczy (np. Iwony Morawskiej, Pawła Sporka), ale i młodych naukowców – doktorantów, studentów oraz nauczycieli języka polskiego. Stanowi rezultat konferencji naukowych organizowanych na Uniwersytecie Rzeszowskim w ramach „Tygodnia Polonistów”. Monografia podejmuje kwestie związane ze współczesnym postrzeganiem lektury przez dzieci i młodzież, nowatorskimi metodami pracy z książką, aktualnym wykazem tekstów obowiązkowych, a także terapeutyczną rolą literatury i możliwością włączania biblioterapii do działań logopedycznych.

Moje artykuły ukazywały się w takich czasopismach jak: „Kwartalnik Polonistyczny. Konteksty Kulturowe”, „Polonistyka. Czasopismo dla nauczycieli”, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Litterarum Poloniarum et Linguae Polonae”, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Filologiczna. Dydaktyka”, „Dydaktyka Polonistyczna” czy „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego”. Z kolei

rozdziały w monografiach wieloautorskich opublikowały takie ośrodki akademickie jak: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Akademia Pomorska w Słupsku, Uniwersytet Rzeszowski oraz Uniwersytet Śląski w Katowicach. W latach 2008-2018 wygłosiłam referaty na 17 kongresach i konferencjach naukowych o charakterze ogólnopolskim oraz międzynarodowym.

Ideą, która mi przyświecała od początku działalności naukowej była chęć popularyzowania koncepcji integrowania w edukacji polonistycznej słowa z dźwiękiem, motywowania polonistów do włączania w lekcje poświęcone badaniu dzieł literackich kontekstów muzycznych, podpowiadania rozwiązań metodycznych w tym zakresie. W swoich tekstach odwoływałam się nie tylko do stanowiska uczonych, ale i własnych doświadczeń nauczyciela, niejednokrotnie przywołując wypowiedzi czy projekty edukacyjne moich uczniów. Istoty korespondencji sztuk na lekcjach języka polskiego dotyczą szkice: *Skąd potrzeba integracji w szkole? Rozważania na temat zasadności korelowania na lekcjach języka polskiego różnych dziedzin sztuki* (2008), *Intertekstualność i semiotyka – czyli teoretyczne uzasadnienie integracji sztuk na lekcjach języka polskiego* (2009), *Kompetencje nauczycieli języka polskiego w zakresie integrowania literatury i muzyki – w świetle badań empirycznych* (2011), *Dzieło literackie a utwór muzyczny – wspólne cechy tworzywa kształtującego obie sztuki* (2013), *Integracja literatury i muzyki na lekcjach języka polskiego w dobie reformy II etapu kształcenia* (2013), *Muzyka na lekcjach literatury w ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia* (2017), *„Grająca” literatura – refleksja o lekturach w ogólnokształcących szkołach muzycznych II stopnia* (2017).

W wielu publikacjach odwoływałam się do dzieł literackich i muzycznych, omawiałam ich wzajemne relacje i oddziaływanie. Wymienione teksty mogą stanowić podpowiedź metodyczną dla uczących czy studentów polonistyki, w jaki sposób odkrywać w dziełach omawianych z uczniami filiacje słowno-muzyczne, badać muzyczność literatury. Warto podkreślić, że wszystkie opracowane przeze mnie propozycje zostały dostosowane do poziomu kompetencji i możliwości percepcyjnych uczniów oraz sprawdzone w praktyce podczas lekcji języka polskiego w szkole podstawowej, gimnazjum czy liceum; przywołują dzieła wymienione w programach nauczania i często omawiane podczas zajęć. Do publikacji, o których mowa, zalicza się m. in. szkic naukowy: *Muzyka w roli bohatera w Scenie VIII „Dziadów” cz. III Adama Mickiewicza* (2008), w którym zwróciłam uwagę na rolę fragmentów opery Wolfganga Amadeusza Mozarta w pełnym zrozumieniu sensu romantycznego dramatu. Z kolei artykuły *Różne sposoby odzwierciedlenia echa – czyli o muzyczności literatury i*

*literackości muzyki (na podstawie fragmentu „Małego Księcia” Antoine Saint-Exupéry’ego i madrygału „Ola, o che bon echo!” Orlando di Lasso) (2010) oraz Tekst literacki jako „partytura wykonawcza” dla śpiewaków i tancerzy (model lekcji dla klasy piątej szkoły podstawowej) (2012) zawierają pomysły zajęć z języka polskiego, na których można korelować słowo i muzykę w formie ćwiczeń przystępnych dla dzieci ze szkół podstawowych. W artykule Poetycko-muzyczna wizja pogrzebu w wierszu Cypriana Kamila Norwida „Bema pamięci żałobny rapsod” (2013) podjęłam próbę pokazania muzycznych walorów przywołanego w tytule szkicu wiersza, zaś w publikacji *Pieśni Mieczysława Karłowicza na lekcjach języka polskiego w liceum – rozważania na podstawie wybranych „Preludiów” Kazimierza Przerwy-Tetmajera* (2016) przedstawiłam wzajemne inspiracje literatury i muzyki w epoce *fin de siècle*’u.*

Część moich artykułów podejmuje kwestie wzajemnych inspiracji literatury i muzyki. Na przykład w szkicu pt. *Mazurek h-moll op. 30 nr 2 Fryderyka Chopina w poetyckim tłumaczeniu Kornela Ujejskiego* (2011) napisałam o wierszu będącym kalką miniatury fortepianowej i utworze muzycznym stanowiącym „partyturę” dla poety czasów romantyzmu. W publikacji *Chopin śpiewany poezją i jazzem* (2011) ukazałam, w jaki sposób kompozycje muzyczne ze współczesnymi tekstami Justyny Holm (przygotowując artykuł przeprowadziłam wywiad z poetką), zostały przearanżowane w konwencji jazzowej przez czołowych polskich instrumentalistów (niekonwencjonalne zharmonizowanie chopinowskich dźwięków oraz ich odbiór przez publiczność, stały się przedmiotem mojej rozmowy z wybitnym pianistą jazzowym Zbigniewem Jakubkiem). Artykuł pt. *Młodopolskie nastroje w muzyce programowej Mieczysława Karłowicza* (2015) poświęciłam fascynacjom kompozytora (uznanego za jednego z prekursorów polskiej muzyki współczesnej) filozofią i poezją końca wieku XIX, zaś w pracy *Clair de Lune w muzycznej impresji Claude’a Debussy’ego i wierszu Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Szkic o zespalaniu słowa z dźwiękiem na lekcjach języka polskiego* (2018) skoncentrowałam się na uwypukleniu podobieństw oraz różnic w kreowaniu tego samego motywu artystycznego przy pomocy tonów muzycznych i słów.

Eksplorując utwory literackie, w których występuje muzyka, zwróciłam uwagę na to, że owa sztuka często stanowi klucz do zrozumienia emocji bohaterów, wykreowanych w wyobraźni pisarzy. Jednej z takich postaci, dziewczynce chorej na zespół Downa, poświęciłam referat wygłoszony podczas *Jesiennej Szkoły Dydaktyków* w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, który ukazał się następnie drukiem w dwóch wersjach: *Muzyka – klucz do zrozumienia „dzieci gorszego Boga”?* (2010) oraz *Muzyka jako most łączący dwa światy (zapis refleksji po cyklu lekcji na temat „Poczwarki” Doroty*

Terakowskiej) (2011). Bohaterów ceniących nade wszystko przestrzeń audialną oraz postrzegających świat przez pryzmat dźwięków muzycznych opisałam w tekstach: *Męczyzna muzyczny Janusza Leona Wiśniewskiego – błogosławieństwo czy przekleństwo?* (2014), *Tajemnica „efektu Mozarta” – rozważania na podstawie powieści Doroty Terakowskiej „Ono”* (2015), *Fortepian jako metafora ludzkiego losu w powieści Doroty Terakowskiej „Ono”* (2015), *Gdy fortepian jest źródłem skandalu – rozważania na podstawie powieści Jane Campion i Kate Pullinger* (2016), *Gdy bohaterem literackim jest muzyk... Rozważania na podstawie monodramu Patryka Süsskinda „Kontrabasista”* (2016).

W moim dorobku naukowym można odnaleźć również teksty prezentujące znaczenie muzyki dla rozwoju kultury i świadomości narodowej. W artykule *Polski rock początku lat osiemdziesiątych jako ostoja tożsamości narodowej* (2014) omówiłam wpływ piosenek (nie)zaangażowanych politycznie na zniewolone społeczeństwo. Z kolei w szkicu *Muzyka w twórczości Wisławy Szymborskiej* (2012) starałam się dowiedzieć, jak dużym uznaniem poetka darzyła artystów reprezentujących siostrzaną dla liryki sztukę. Odniosłam się w nim zarówno do poważnych, jak i „frywolnych” wierszy i esejów noblistki. Tekst, noszący tytuł *Andrzej Listwan – człowiek renesansu z Podkarpacia* (2013) jest mi szczególnie drogi, bowiem prezentuje sylwetkę rzeszowskiego artysty – muzyka, malarza, poety, konstruktora, człowieka wielkiego talentu, dobrze znanego starszym mieszkańcom mojego miasta. W poświęconym mu artykule przywołałam nieopublikowane dotąd utwory literackie oraz obrazy, udostępnione mi przez rodzinę i przyjaciół nieżyjącego mistrza. Szkic: *Wyspiański – Smarzewski – Kasprzycki. Wesele jako uczta obnażająca prawdę o Polakach* (2014) odwołuje się do polskiej tradycji świętowania – skupiłam się w nim na tym, jak artyści reprezentujący różne sztuki: literaturę, film i muzykę obnażają nasze narodowe przywary. W artykule pt. *Muzyka w filmie – uczniowskie odczytania ścieżki dźwiękowej* (2016) skupiłam się na przestrzeni audialnej, będącej elementem obrazu wyświetlanego na ekranie. Przywołałam w nim także autorskie filmy dzieci z klasy szóstej ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia w Rzeszowie samodzielnie przez nie nakręcone w różnych konwencjach stylistycznych, a zainspirowane bajką Ignacego Krasickiego.

Zapowiedź reformy polskiej szkoły zaowocowała tekstem *Jak nauczać pomimo? Rozważania o polskiej szkole w dobie (nieustających) zmian* (2016), w którym odwołałam się do najnowszych odkryć neurodydaktyki i starałam podkreślić, że niezależnie od zmian systemowych i programowych, w klasie wciąż najwięcej zależy od nauczyciela – jego kompetencji merytorycznych, psychologicznych, pedagogicznych i metodycznych.

Kolejne publikacje naukowe zostały złożone do druku. *Romantyczna moda na integrowanie literatury z muzyką* to szkic na temat XIX-wiecznej idei syntezy sztuk. W artykule *Miłość zapisana słowem i dźwiękiem w ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia* omówiłam m. in. autorskie teledyski, na których moi uczniowie zaprezentowali własne piosenki zainspirowane hymnem św. Pawła. W tekście zatytułowanym *Bolesława Prusa wariacje na temat... Kilka uwag o wychowaniu do lektury adeptów sztuki muzycznej* skupiłam się na przedstawieniu motywu Orfeusza uważanego przez starożytnych za twórcę gitary, symbolu artysty ukazywanego w mitach, utworach literackich i działach muzycznych różnych epok. W ostatnim szkicu *Jak przybliżyć lekturę do ucznia? Czytanie „Pana Tadeusza” w podstawowej szkole muzycznej*, odwołałam się do własnych doświadczeń lekcyjnych oraz skomponowanej przez moich uczniów audialnej impresji, inspirowanej fragmentem epepei narodowej.

Szczegółowy wykaz publikacji znajduje się w załączniku nr 4.

Agata Kucharska-Babula